

Chinese kolonisten in opstand. Deze werd door de Nederlanders rigoureuus neergeslagen.

De betrekkingen tussen de Austronesische inheemse bevolking en de VOC waren vrij vriendschappelijk. De Nederlanders presenteerden zich als haar beschermheren tegen de Chinezen, die door nieuwe jachtmethoden met vallen en valkuilen de stand van de herten uitputten en als tussenhandelaren de grote winsten opstreken. De Compagnie wist de inheemse bevolking aan zich te binden door het aanstellen van inheemse hoofden, die tekenen van waardigheid kregen, en het houden van landdagen, waarbij ze officieel door de gouverneur werden ontvangen en geëerd.

Aan het VOC-bestuur op Taiwan, dat naar mijn smaak door Andrade wat te idyllisch wordt afgeschilderd, kwam in 1662 een einde toen de Ming-loyalist Zengh Chenggong kasteel Zeelandia wist in te nemen. Dit is een vrij bekend verhaal, waaraan Andrade weinig toevoegt. Anders dan het agrarisch gerichte Chinese rijk, probeerde Chenggong om van Taiwan het centrum van een maritiem handelsrijk te maken. Zijn dood in 1682 maakte daar een einde aan. Taiwan werd een vrij marginaal eiland van China, totdat het in 1895 in Japanse handen kwam. Na de Tweede Wereldoorlog ontstond er de Republiek China. Het blijft een omstreden eiland.

Andrade heeft in een heldere stijl een goed gecomponeerd betoog opgebouwd. Het is een beetje een nadeel dat er door de thematische opzet van de hoofdstukken enige herhalingen voorkomen. De cruciale rol van de Chinezen in de exploitatie van de handel en van de grond wordt overtuigend aangetoond. Daarin lijkt Taiwan op Batavia zoals dat door Leonard Blussé is beschreven. Andrade verwijst daarnaar met instemming. Hij werd ook geïnspireerd door John Wills Jr., die over de Europese dominantie in Azië tussen 1500 en 1800 van *interactive emergence* sprak. Zo komt hij tot de term *co-colonization*. Ik vind dat geen gelukkige keuze. Wordt het opgevat in de oorspronkelijke betekenis van bebouwen, of in cultuur brengen van de grond, dan geef ik hem gelijk. Maar *colonization* en *colonialism* liggen wel erg in elkaars verlengde. Onder de VOC waren de Chinezen geen koloniale bestuurders die soevereiniteit claimden, de facto de macht uitoefenden en belasting hieven. Er was inderdaad samenwerking, maar geen gezamenlijk koloniaal bestuur. Het is jammer dat dit werk in het Engels alleen als e-boek is te raadplegen. Met de kaarten en afbeeldingen die op de Gutenberg website zijn te vinden, zou er een mooi gedrukt boek van te maken zijn, waarin tekst en illustraties een eenheid vormen. Op de website zijn deze gescheiden van elkaar opgenomen.

Hugo s'Jacob, Leiden

Dibbets, G.R.W., *Joannes Vollenhove (1631-1708) dominee - dichter. Een biografie* (Hilversum: Verloren, 2007, 439 blz., €39,-, ISBN 978 90 8704 003 1).

Joannes Vollenhove is, als dominee én dichter, een waar ‘man van het Woord’ gebleken. In beide hoedanigheden bouwde hij in zijn eigen tijd, en nog ruim na zijn dood, een uitstekende reputatie op. Vol van lof voor dit dubbeltalent kwalificeerde de dichter Poot in 1722 deze ‘s Gravenhaegschen Guldemont’ als ‘Kristus helt en Vondels zoon’ (8). Vollenhoves faam is inmiddels verbleekt, maar zijn carrière en geschriften bieden nog altijd volop boeiend materiaal ter bestudering en nadere kennismaking.

De historisch taalkundige Dibbets raakte via een leerdicht op zijn eigen vakgebied geboeid door Vollenhove. Hij verzamelde naast archivalia een indrukwekkende hoeveelheid materiaal over hem: brieven, een dagboek, preken in handschrift (ruim achthonderd!) en in druk (negentien), gedichten en een veilingcatalogus van zijn omvangrijke bibliotheek. Dit resulteerde, na eerdere deelstudies, in een uitvoerige en zorgvuldige biografie. Deze valt uiteen in twee delen: een levensbeschrijving en een analyse van Vollenhove als ‘man van het Woord’ in diverse hoedanigheden.

Joannes Vollenhove werd geboren in een aanzienlijk milieu in het gelijknamige Overijsselse stadje, waar zijn vader bestuurlijke functies vervulde. Hij kreeg een gedegen opleiding: Latijnse school in Kampen en theologische studies in Utrecht en Groningen. Zijn eerste standplaats als gereformeerd dominee was het Drentse Vledder (1654-1655), maar al snel volgde een beroep naar Zwolle (1655-1665) en vervolgens Den Haag. Daar vervulde hij bijna veertig jaar (tot 1705, dus tijdens politiek roerige tijden) het predikantsambt. Ook de hoogste Haagse kringen, zoals de Oranjes en hun secretaris Constantijn Huygens, waren onder zijn toehoorders. Huygens heeft in een gedicht trouwens de oostelijke tongval van Vollenhove nog op de hak genomen. Dibbets schetst van al deze levensfasen een indringend beeld: wie speelde er een rol in; met wie ging Vollenhove om; hoe functioneerde hij?

Vollenhove huwde twee keer, beide keren in een hogere sociale klasse dan waartoe een predikant behoorde. Zijn tweede echtgenote bijvoorbeeld was een kleindochter van Simon Stevin. De overgebleven brieven tussen hem en haar (die van haar zijn recent teruggevonden) bieden een zeldzame kijk op Vollenhove als privé-persoon. Tussen deze echtelieden bestond grote vertrouwelijkheid, inclusief speelse plagerijtjes.

De analyse van Vollenhove als ‘man van het Woord’ begint niet bij zijn functionele hoedanigheid als predikant, maar bij diens gedichten, door Vollenhove bij herhaling geafficheerd als product van zijn vrije tijd. Vele zijn gewijd aan religieuze onderwerpen. Verder schreef Vollenhove, naast liefdesgedichten voor zijn echtgenotes en klassieke vertalingen, opvallend veel gelegenheidsgedichten en drempeldichten voor publicaties van anderen. Uit de correspondentie blijkt dat die laatste categorieën regelmatig op verzoek, én over en weer, vervaardigd werden. Ook kritiseerde men elkaars werk. In 1685/1686 verscheen Vollenhoves *Poëzy* en postuum nog een uitgave met louter religieuze gedichten, *Kruistriomf en gezangen* (1750). Met name het titelgedicht (1656) wekte grote bewondering, onder andere bij Vondel.

Vollenhoves poëtische opvattingen over onderwerpen als stofkeuze, helderheid en rijm zijn via uitlatingen *ad hoc* gereconstrueerd. Over taalkundige zaken, een gebied waarop hij zich grote autoriteit verwierf, schreef Vollenhove

wel een omvangrijk leerdicht (320 regels), met aandacht voor vraagstukken als correcte verbuiging en bastaardwoorden.

Een omvangrijke en gevarieerde bibliotheek, waaronder handschriften, stond Vollenhove ter beschikking. De veilingcatalogus (1708) na zijn overlijden telde zo'n 2750 werken. Een substantieel deel ervan diende ter voorbereiding van de preekbeurten. Analyse van de overgeleverde preken leert dat Vollenhove behoorlijk streng in de gereformeerde leer was, maar een vertegenwoordiger van de Nadere Reformatie was hij niet. Soms spelen merkwaardige motieven mee in zijn opvattingen. Zo lijkt Vollenhove tegen het dansen te zijn uit aversie tegen alles wat, in zijn ogen althans, van de Franse agressor afkomstig was. Hij nam dus duidelijk politiek stelling. Sedert zijn komst naar Den Haag is er sprake van een sterke Oranjegezindheid. Hij toonde zich bijvoorbeeld uitermate betrokken bij Willem III en zijn echtgenote Mary Stuart. Een afkeurend woord over de moord op de gebroeders De Witt kwam Vollenhove dan ook niet over de lippen. Mede op recommandatie van Willem III kreeg hij zelfs een eredoctoraat in Oxford (1675). Waarschijnlijk was dat eerbetoon tevens een uitvloeisel van zijn verblijf in Engeland als zielzorger voor het in 1674 uitgezonden buitengewone gezantschap. In die periode hield Vollenhove een dagboek bij, waarin hij ook meer persoonlijke zaken optekende. Tijdens wandelingen liet hij het moois van Londen op zich inwerken en hij wist goede maaltijden te waarderen.

Vollenhove heeft zich met al zijn activiteiten aanzien verworven, dank zij een bewuste, soms wat opportunistische, inzet. Hij sloot goede huwelijken; onderhield contacten met mensen die ertoe deden; maakte, met het nodige vertoon van geleerdheid, indruk met zijn preken, en werd door andere literatoren gewaardeerd om zijn poëzie en zorgvuldige taalgebruik. Kortom, een interessante man voor uiteenlopende disciplines. Dibbets laat ons ruimschoots met hem kennismaken, mede door veel, soms wat wijdloperige, citaten uit het bronnenmateriaal. Dat biedt overigens voldoende mogelijkheden voor vervolgonderzoek.

Anneke C.G. Fleurkens, Den Haag

Hoang Anh Tuan, *Silk for Silver. Dutch-Vietnamese Relations, 1637-1700* (Oorspronkelijk dissertatie Leiden 2006, TANAP monographs on the history of Asian-European interaction V; Leiden, Boston: Brill, 2007, xxxiv + 296 blz., €73,-, ISBN 978 90 04 15601 2).

In de omvangrijke literatuur met betrekking tot de Verenigde Oostindische Compagnie is het aantal bladzijden dat Vietnam tot onderwerp heeft buitengewoon gering, ook als men bedenkt dat wie 'Vietnam' zoekt, toch vooral op het trefwoord 'Tonkin' moet zoeken, de geografische naam die voor het grootste deel van Vietnam in de zeventiende en achttiende eeuw werd gebruikt. Zo wordt in het overzichtswerk van Femme Gaastra de geschiedenis van de VOC en Tonkin in enkele regels samengevat. Het komt er op neer dan men in